Factsheet

Stuifzand

Algemeen

Unieke natuurgebieden

Zandverstuivingen zijn unieke natuurgebieden die zijn ontstaan door het stuiven van open zandvlakten, vaak als gevolg van ontbossing of intensieve begrazing in het verleden. Ze worden gekenmerkt door open, dynamische landschappen met weinig vegetatie en een zanderige bodem. Deze gebieden hebben uitzonderlijke groeiplaatsomstandigheden. Plant– en diersoorten die er voorkomen hebben zich aangepast aan de extreme omstandigheden, wat stuifzanden een bijzondere ecologische waarde geeft.

De Lange en Korte Duinen

De Lange en Korte Duinen, samen bekend als de Soesterduinen, zijn door de provincie Utrecht aangewezen als aardkundig monument vanwege de bijzondere aardkundige omstandigheden die het gebied vormgeven. De Soesterduinen is een van de laatste gebieden in Nederland met actief stuifzand, waar het zand nog vrij kan bewegen.

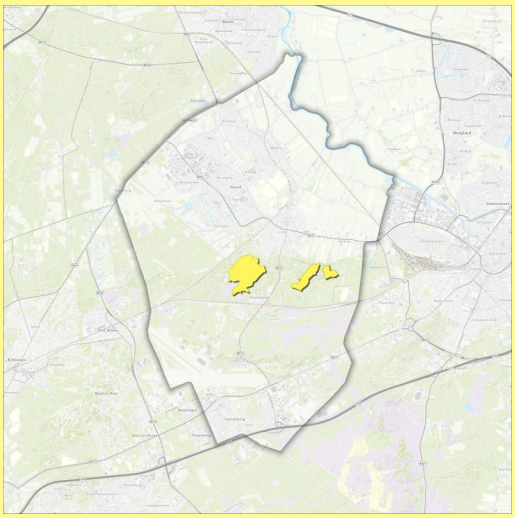

Het landschap is zeer gevarieerd en bevat verschillende soorten duinen, zoals lage uitgewaaide duinen, koepelduinen en randduinen langs oude akkers en bosranden. Hier groeien bijzondere planten, waaronder buntgras en zandzegge, die door hun wortels het stuivende zand vasthouden. Dit vormt een basis voor de groei van korstmossen, grassen en uiteindelijk ook bomen en struiken, zoals eiken, dennen en meidoorn.
Historische elementen, zoals eikenhakhoutbossen – lage eikenbossen waarvan de stammetjes om de 10 tot 15 jaar werden afgezaagd – en oude dennen, versterken het unieke karakter van het gebied.

De combinatie van natuurlijke en historische kenmerken maakt het landschap bijzonder waardevol voor de natuur en een populair wandel– en recreatiegebied.

Gemeente Soest

BORGMAN BEHEER ADVIES

Kenmerkende soorten*

AMBASSADEURSOORT**

Buntgras
(Corynephorus canescens)

Deze pionierplant komt voor op droge, voedselarme zandgronden, zoals stuifzandgebieden. Buntgras groeit in losse pollen en kan goed overleven in extreme omstandigheden, zoals hoge temperaturen en lage vochtigheid, wat het een belangrijke soort maakt in de ontwikkeling van kwetsbare zandecosystemen.

Tapuit
(Oenanthe oenanthe)

De tapuit is een karakteristieke vogel van open zandlandschappen, zoals stuifzanden en heidevelden. Tapuiten nestelen in holtes, vaak in oude konijnenholen. Het kale zand voor het hol is zijn jachtterrein, waar hij jaagt op insecten. Belangrijk is de aanwezigheid van enkele uitzichtpunten in de vorm van een struik, boom of paal. De tapuit is erg gevoelig voor verstoring door mensen en honden.

Boomleeuwerik
(Lullula arborea)

Open landschappen als heidevelden zoals zandverstuivingen zijn ook het habitat van de boomleeuwerik. Deze zangvogel broedt op de grond in goed verborgen nestjes en voedt zich voornamelijk met insecten en zaden.

Ecologie

Uitdagingen en kansen
Stuifzandgebieden zijn erg voedselarm en droog, waardoor het voor veel planten en dieren lastig is om hier te overleven. Toch bieden deze omstandigheden kansen voor soorten die goed bestand zijn tegen verstuiving en hoge temperaturen. De afgelopen vijf jaren zijn er in dit gebied ruim 900 soorten waargenomen (Bron: NDFF). Uitdagingen voor het behoud van deze natuur zijn de hoge stikstofneerslag, de afname van het aantal konijnen (en daarmee konijnenholen) en het verdwijnen van actieve verstuiving.

Om open zandvlaktes te behouden en te herstellen, moeten er actieve maatregelen worden genomen, zoals het verwijderen van struiken, bomen en grasplaggen. Het is ook van groot belang om de stikstofdepositie in de directe omgeving te verminderen, zodat de natuurwaarden van het stuifzandlandschap behouden blijven.

De Korte en Lange Duinen zijn populaire recreatiegebieden voor wandelaars, fietsers en hondenbezitters. Dit vormt een uitdaging voor het behoud van verstoringsgevoelige soorten, zoals de tapuit. Een oplossing is om in delen van het terrein rust te creëren voor de natuur. Dit kan door wandel- en fietspaden te herinrichten en hondenlosloopgebieden te verplaatsen. Zo kan de nodige rust voor de tapuit worden gewaarborgd, terwijl het recreatief gebruik van het gebied behouden blijft.

* Kenmerkende soorten zijn soorten die thuishoren in dit landschapstype.
** De ambassadeursoort staat symbool voor dit landschapstype. Door het verbeteren van de omstandigheden voor deze soort wordt de biodiversiteit in het hele ecosysteem bevorderd.

Deze factsheets zijn opgesteld ter ondersteuning van het Omgevingsprogramma Groen en Landschap

© Headerfoto: Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht
© Foto buntgras: Franz Xaver, CC BY-SA 3.0, via Wikimedia Commons
© Foto tapuit: Zeynei Cebeci, CC BY-SA 4.0, via Wikimedia Commons
© Foto boomleeuwerik: Andrej Chudy, CC BY-SA 2.0, via Wikimedia Commons